

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/188/2007

STOSUNEK DO OBECNOŚCI POLSKICH ŻOŁNIERZY W AFGANISTANIE I OSTATNICH WYDARZEŃ ZWIĄZANYCH Z TĄ OPERACJĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECZNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

Od początku polskiego zaangażowania w misję NATO w Afganistanie monitorujemy poziom społecznego poparcia dla tej inicjatywy. W grudniowym sondażu¹ poszerzyliśmy tematykę o pytania dotyczące tragicznych wydarzeń w Afganistanie, tj. ostrzału obiektów cywilnych i oskarżenia wobec polskich żołnierzy. Wydarzenia te niewątpliwie nie pozostają bez wpływu na społeczną percepcję uczestnictwa Polaków w zagranicznych misjach zbrojnych.

W stosunku do poprzedniego pomiaru, wykonanego w październiku, wzrósł poziom dezaprobaty polskiego uczestnictwa w afgańskiej operacji NATO (o 6 punktów), a jednocześnie odpowiednio zmalało poparcie w tej sprawie (o 5 punktów). Odsetek deklarujących dezaprobatę (83%) polskiego zaangażowania w tę misję jest najwyższy, odkąd monitorujemy tę kwestię. Jedynie 14% ankietowanych wyraża poparcie dla militarne go udziału Polski w operacji afgańskiej.

Tabela 1

Czy popiera Pan(i) udział żołnierzy polskich w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań																			
	XII 2001		I 2002		II 2002*		IV 2002		I 2007		VI 2007		VII 2007		IX 2007		X 2007		XII 2007	
	w procentach																			
Zdecydowanie popieram	17	45	16	43	19	47	22	57	5	20	3	17	4	18	5	22	4	19	3	14
Raczej popieram	28		27		28		35		15		14		14		17		15		11	
Jest mi to obojętne	5		8		7		7		-		-		-		-		-		-	
Raczej nie popieram	23		24		22		18		30		30		27		32		26		22	
Zdecydowanie nie popieram	21	44	19	43	20	42	14	32	45	75	48	78	50	77	40	72	51	77	61	83
Trudno powiedzieć	6		6		5		4		5		5		5		6		4		3	

* Do lutego 2002 pytanie brzmiało: „Zaplanowano wyjazd 300 polskich żołnierzy do Afganistanu. Czy popiera Pan(i) tę decyzję czy też nie?”, natomiast w kwietniu 2002 jego treść była następująca: „W połowie marca grupa polskich żołnierzy wyjechała do Afganistanu. Czy popiera Pan(i) tę decyzję czy też nie?” Od stycznia 2007 pytanie zadawane jest w obecnym brzmieniu

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (211) zrealizowano w dniach 1–4 grudnia 2007 roku na liczącej 870 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Sprzeciw wobec militarnego zaangażowania Polski w Afganistanie dominuje we wszystkich wyodrębnionych przez nas kategoriach społecznych i demograficznych. Niemniej w niektórych grupach poparcie dla tego przedsięwzięcia jest wyższe niż w pozostałych. Należą do nich młodsi ankietowani (do 34 lat), osoby z wyższym wykształceniem, najwięcej zarabiający oraz najlepiej oceniający własną sytuację materialną, jak również bezrobotni, a także uczniowie i studenci. Można też zauważyć, że mężczyźni częściej niż kobiety aprobatą militaryzacji udział polskiej armii w tej misji. Poza tym nieco większy poziom aprobaty jest wśród osób identyfikujących się z poglądami prawicowymi niż z lewicowymi czy centrowymi. W potencjalnych elektoratach poparcie stosunkowo najczęściej deklarują zwolennicy LiD, natomiast najrzadziej osoby, które w ewentualnych wyborach zagłosowałyby na PO. Należy zaznaczyć, że poza elektoratem PO wyborcy wszystkich liczących się partii nieco częściej niż ogół społeczeństwa popierają udział polskiej armii w tej operacji.

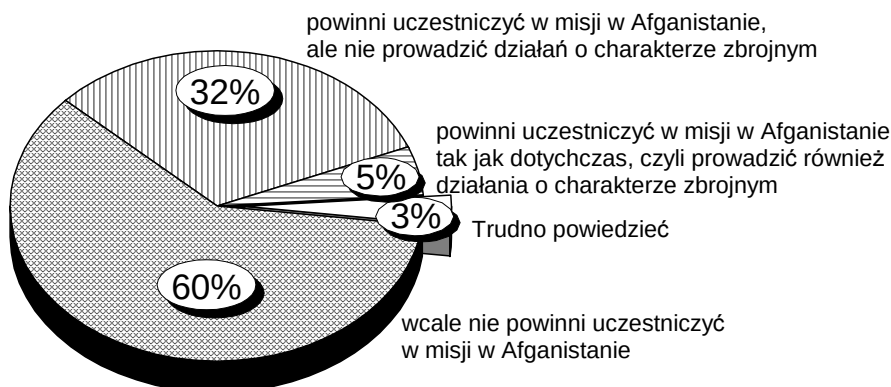
Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Czy popiera Pan(i) udział żołnierzy polskich w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?		
	Popieram	Nie popieram	Trudno powiedzieć
	w procentach		
LiD	28	68	4
PiS	22	74	4
PSL	20	78	2
PO	14	85	1
Niezdecydowani	6	86	8
Niezamierzający głosować	9	86	5

Ankietowanym przedstawiliśmy także różne formy zaangażowania w operację NATO w Afganistanie prosząc, by określili, na jakich zasadach – ich zdaniem – polscy żołnierze powinni w niej uczestniczyć. Większość badanych (60%) uważa, że Polacy wcale nie powinni brać udziału w tej operacji. Co trzeci respondent (32%) dopuszcza uczestnictwo militarne Polaków w afgańskiej misji, jednak bez prowadzenia działań o charakterze zbrojnym. Tylko nieliczni (5%) wskazują, że Polacy powinni uczestniczyć w tej misji na dotychczasowych zasadach, czyli angażując się również w działania bojowe, patrole, walkę z terrorystami.

RYS. 1. PAŃSTWA NALEŻĄCE DO NATO W RÓŻNY SPOSÓB ANGAŻUJĄ SIĘ W MISJĘ W AFGANISTANIE. ŻOŁNIERZE NIEKTÓRYCH PAŃSTW STACJONUJĄ W AFGANISTANIE, ALE NIE ANGAŻUJĄ SIĘ BEZPOŚREDNIO W DZIAŁANIA O CHARAKTERZE ZBROJNYM, NP. OCHRONIAJĄ AKCJE CHARYTATYWNE, UDZIELAJĄ POMOCY MEDYCZNEJ. ŻOŁNIERZE INNYCH PAŃSTW ANGAŻUJĄ SIĘ TAKŻE W DZIAŁANIA O CHARAKTERZE ZBROJNYM, NP. WYSYŁAJĄ PATROLE, UCZESTNICZĄ W WALKACH.

CZY, PANA(I) ZDANIEM, POLSCY ŻOŁNIERZE:

Większość osób, które popierają polskie zaangażowanie w Afganistanie, opowiada się za uczestnictwem w stabilizacji bez prowadzenia działań zbrojnych. Badani dezaprobujący udział Polaków w tej misji wskazują przeważnie, że polscy żołnierze wcale nie powinni uczestniczyć w operacji afgańskiej, a zaledwie co czwarty z nich dopuszcza udział, jednak bez bezpośredniego zaangażowania w działania bojowe.

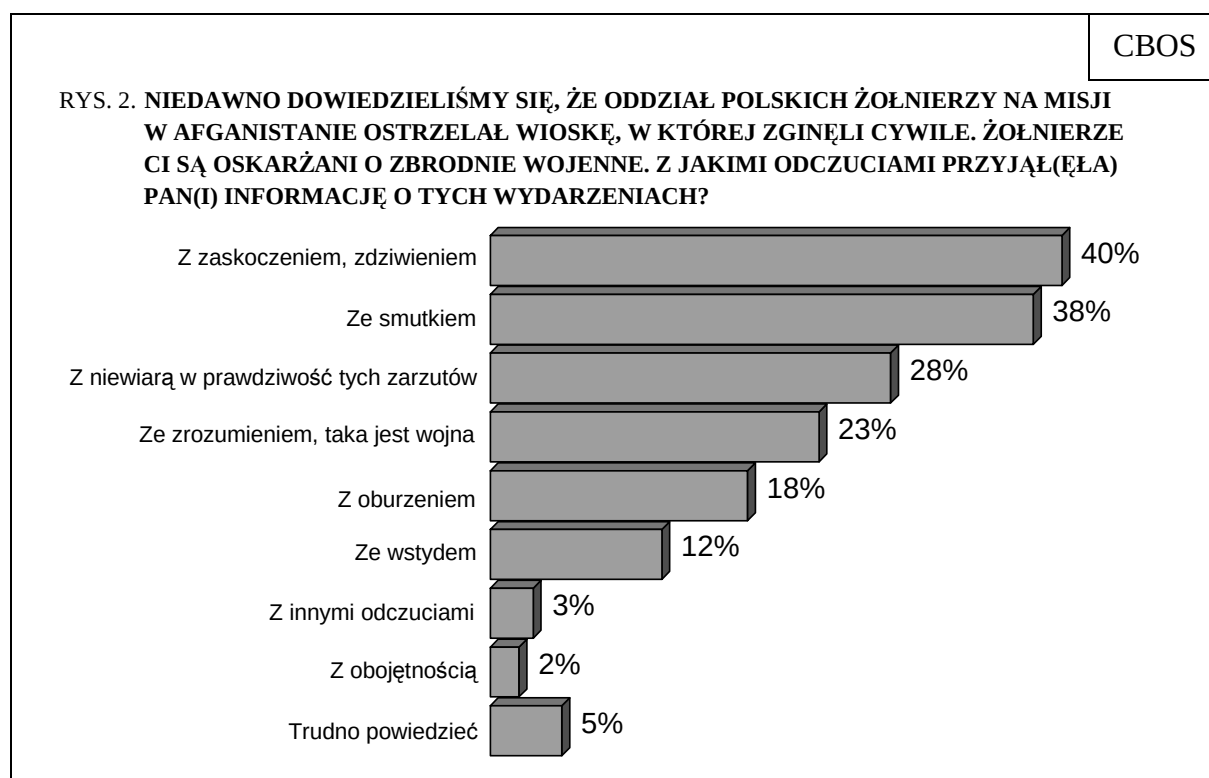
Tabela 3

Czy popiera Pan(i) udział żołnierzy polskich w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?	Czy, Pana(i) zdaniem, polscy żołnierze powinni:			
	uczestniczyć w misji w Afganistanie tak jak dotychczas, czyli prowadzić również działania o charakterze zbrojnym	uczestniczyć w misji w Afganistanie, ale nie prowadzić działań o charakterze zbrojnym	wcale nie powinni uczestniczyć w misji w Afganistanie	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Popieram	30	60	7	3
Nie popieram	1	27	71	1
Trudno powiedzieć	7	36	8	48

OSKARŻENIE O ZBRODNIĘ WOJENNE

W sierpniu tego roku polscy żołnierze ostrzelali afgańską wioskę, w której zginęli cywile; w połowie ubiegłego miesiąca zostali za to oskarżeni o zbrodnie wojenne. Zapytaliśmy badanych, jak ustosunkowali się do tych informacji.

Emocje, które najczęściej towarzyszyły ankietowanym, gdy dowiadywali się o tych wydarzeniach, to zaskoczenie, zdziwienie (40%), a także smutek (38%). Ponad jedna czwarta respondentów (28%) przyjęła tę informację z niedowierzaniem w prawdziwość zarzutów stawianych żołnierzom, a niemal co czwarty (23%) – ze zrozumieniem, że „taka jest wojna”. Niespełna jedna piąta badanych (18%) czuła z tego powodu oburzenie, a 12% – wstyd. Nieliczni (2%) pozostali obojętni wobec tych wiadomości.

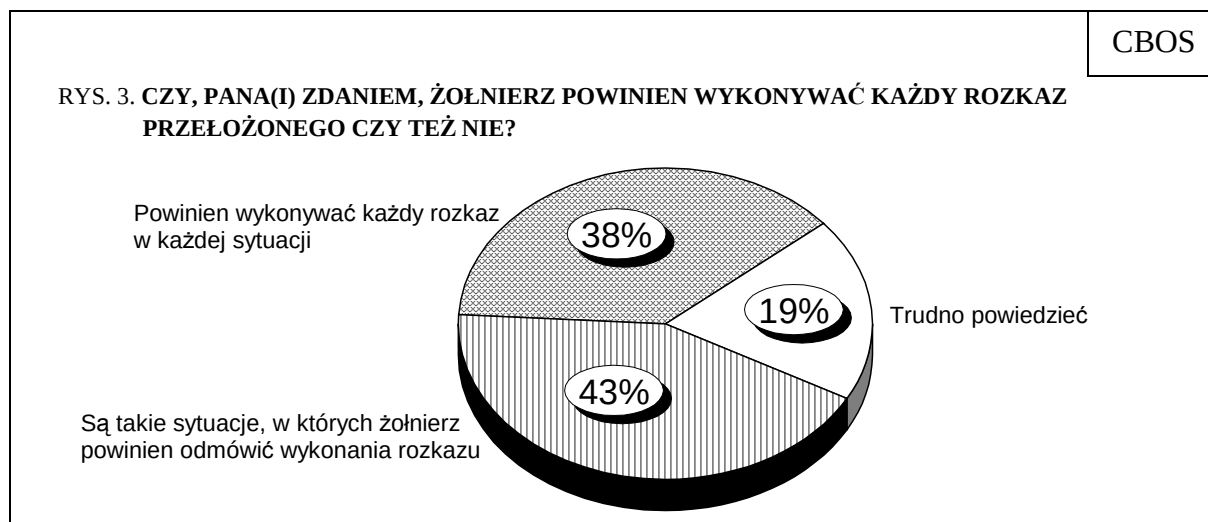

Odsetki nie sumują się do stu, ponieważ badani mogli wskazywać różne odczucia

Odpowiadając na to pytanie mężczyźni częściej wskazują takie emocje, jak: zaskoczenie, zdziwienie, a także zrozumienie, natomiast kobiety częściej przyznają, że odczuwały z tego powodu smutek.

W związku z tymi wydarzeniami pojawiły się również dyskusje nad etycznym i prawnym aspektem wykonywania rozkazów przełożonego w wojsku. W grudniowym sondażu zapytaliśmy, czy żołnierz powinien wykonywać każdy rozkaz, który otrzyma od dowódcy, czy też są okoliczności zwalniające go z jego wykonania. Respondenci są w tej

kwestii podzieleni: niespełna dwie piąte (38%) uważa, że żołnierz powinien wykonywać każdy rozkaz, niezależnie od okoliczności, natomiast nieco więcej osób (43%) jest zdania, iż w pewnych sytuacjach żołnierz powinien odmówić wykonania rozkazu przełożonego. Stosunkowo wielu respondentów (19%) nie ma zdania w tej sprawie.

Opinię o tym, że żołnierz powinien wykonywać każdy rozkaz, podzielają relatywnie często ankietowani powyżej 65 lat. Ponadto stwierdzenie o bezwarunkowym wykonywaniu rozkazów częściej akceptują osoby o poglądach prawicowych niż ludzie utożsamiający się z lewicą lub centrum.

Badanych sądzących, że istnieją okoliczności, w których żołnierzowi przysługuje możliwość odmowy wykonania rozkazu, poprosiliśmy o ich przedstawienie. Respondenci mogli samodzielnie formułować odpowiedzi, które następnie zagregowaliśmy w bardziej ogólne kategorie. Najwięcej osób (24%) stwierdziło, że żołnierz może odmówić wykonania rozkazu wówczas, gdy obejmuje on strzelanie do ludności cywilnej lub inne działania, które zagrażałyby ich życiu lub zdrowiu. Nieco mniej badanych (13%) przedstawiało ogólne stwierdzenia o krzywdzeniu i zabijaniu ludzi, nie zawężając zakresu jedynie do cywilów. Co piąty respondent (20%) był zdania, że odmowa może być uzasadniona tym, że polecenie jest niezgodne z przekonaniami żołnierza, jego zasadami moralnymi, religijnymi czy wartościami, które uznaje za słuszne, natomiast 13% odniosło się do łamania ogólnie obowiązujących norm, zachowań nagannych moralnie, niehumanitarnych. Co ósmy ankietowany (13%) stwierdził, że żołnierz nie powinien wypełniać rozkazu wówczas, gdy zagraża on jego życiu bądź życiu jego towarzyszy, a 3% uznało, że rozkaz nie powinien być wykonany wówczas, gdy żołnierz wie, że nie da rady go wykonać. Zdaniem co dziesiątego

respondenta (10%), rozkaz nie powinien być wykonany, gdy jest nierozsądny, nieprzemyślany, lub głupi. Co setny pytany (1%) był zdania, iż żołnierz nie powinien wypełniać upokarzających poleceń stanowiących element tzw. fali w wojsku, a 7% wyraziło opinię, że nie powinny być wykonywane rozkazy wydane bezprawnie, niezgodne z procedurami lub obowiązującym prawem. Nieliczni respondenci uznali, że rozkaz nie powinien być wykonany, kiedy jest niejasny lub wydany w okolicznościach utrudnionej oceny sytuacji (2%), albo też gdy nakazuje zastosowanie środków nieadekwatnych do sytuacji, np. użycie broni, gdy sytuacja tego nie wymaga (1%). Niewielu pytanych (2%) odpowiedziało, że żołnierz powinien odmówić wykonania rozkazu, gdy przełożony jest niekompetentny, niezrównoważony emocjonalnie bądź kieruje się własną korzyścią lub chęcią zemsty. Były też stwierdzenia (2%), że żołnierz powinien mieć możliwość odmowy, gdy chodzi o jego udział w misji zbrojnej, wysłanie na front itp. Niektórzy ankietowani (1%) odpowiadali – przecząc jednocześnie wcześniej zadeklarowanemu stwierdzeniu – że żołnierz nie ma prawa odmawiać wykonania rozkazu przełożonego i nie powinien tego robić.

W jakich sytuacjach żołnierz powinien odmówić wykonania rozkazu przełożonego?		CBOS
		N=365
Rozkaz dotyczy strzelania do cywilów	24%	
Rozkaz jest niezgodny z przekonaniem żołnierza	20%	
Rozkaz jest nieetyczny, naganny moralnie	13%	
Rozkaz dotyczy krzywdzenia, zabijania ludzi	13%	
Rozkaz zagraża życiu żołnierza	13%	
Rozkaz jest nierozsądny, nie ma sensu	10%	
Rozkaz jest sprzeczny z prawem, bezprawnie wydany	7%	
Rozkaz jest niewykonalny	3%	
Rozkaz jest niejasny, wydany w „nerwowych” sytuacjach, kiedy nie ma pełnej kontroli nad sytuacją	2%	
Przełożony jest niekompetentny, niezrównoważony emocjonalnie	2%	
Żołnierz nie zgadza się z decyzją przełożonego	2%	
Rozkaz dotyczy udziału w misji zbrojnej	2%	
Rozkaz jest związany z „falą” w wojsku	1%	
Rozkaz wiąże się z nieuzasadnionym użyciem broni, zastosowaniem nieadekwatnych środków	1%	
Wykonanie rozkazu wiąże się ze zdradą ojczyzny	mniej niż 1%	
Nie można odmówić wykonania rozkazu	1%	
Inne	3%	
Trudno powiedzieć	3%	
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymieniać różne sytuacje		

W mijającym roku społeczeństwo w zdecydowanej większości sceptycznie odnosiło się do polskiego zaangażowania w operację w Afganistanie. Pod koniec roku brak poparcia dla udziału Polaków w misji NATO jest jeszcze bardziej powszechny niż w ubiegłych miesiącach. Nawet jeśli chodziłoby o zaangażowanie pozbawione działań o charakterze zbrojnym, poparłaby je mniejszość Polaków, większość natomiast stanowczo dezaprobuje jakikolwiek udział polskich żołnierzy w tej operacji. Na wzrost opinii sceptycznych mogły dodatkowo wpłynąć informacje o oskarżeniu polskich żołnierzy za ostrzał afgańskiej wioski, w wyniku którego zginęli lub zostali ranni cywile.

Opracował

Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1. Czy popiera Pan(i) udział żołnierzy polskich w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?

(%)

	Popieram	Nie popieram	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	83	3	870
Płeć				
Mężczyźni	21	76	3	414
Kobiety	8	88	4	456
Wiek				
18-24 lat	23	75	2	129
25-34	19	77	3	164
35-44	15	81	4	141
45-54	5	93	2	164
55-64	9	89	2	131
65 lat i więcej	13	78	9	141
Miejsce zamieszkania				
Wieś	11	84	4	324
Miasto do 20 tys.	14	85	2	118
20-100 tys.	16	80	4	172
101-500 tys.	13	81	6	135
501 tys.i więcej mieszk.	18	79	3	121
Wykształcenie				
Podstawowe	11	85	5	230
Zasadnicze zawodowe	11	86	3	223
Średnie	15	81	4	294
Wyższe	22	75	4	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	16	80	4	62
Prac.umysł.niż.szczebła	14	83	3	106
Pracownicy fiz.- umysł.	10	89	1	75
Robotnicy wykwalifikowani	9	89	3	82
Robotnicy niewykwalifik.	20	76	4	36
Rolnicy	9	87	4	41
Pracujący na własny rach.	22	78	0	24
Bierni zawodowo				
Renciści	8	84	8	79
Emeryci	12	83	5	194
Uczniowie i studenci	24	73	3	66
Bezrobotni	22	76	3	57
Gospodynie domowe i inni	15	83	3	47
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	8	89	3	118
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	24	74	1	89
sekt. pryw. poza rolnict.	14	83	4	176
prywatnym gosp. rolnym	13	85	3	42
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	15	84	1	56
301-500	8	91	1	111
501-900	12	81	6	170
901-1200	15	81	4	118
Powyżej 1200 zł	19	76	5	91
Ocena własnych war. mater.				
Złe	8	89	3	195
Średnie	13	83	4	365
Dobre	19	77	4	310
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	7	85	9	44
Raz w tygodniu	15	82	3	424
1-2 razy w miesiącu	14	81	5	152
Kilka razy w roku	13	81	6	172
W ogóle nie uczestniczy	14	85	1	77
Poglądy polityczne				
Lewica	14	84	3	119
Centrum	13	84	3	254
Prawica	19	78	3	284
Trudno powiedzieć	8	86	7	212

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, żołnierz powinien wykonywać każdy rozkaz przełożonego czy też nie? 1 - Powinien wykonać każdy rozkaz w każdej sytuacji; 2 - Są takie sytuacje, w których żołnierz powinien odmówić wykonania rozkazu

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	38	43	19	870
Płeć				
Mężczyźni	40	45	15	414
Kobiety	36	41	23	456
Wiek				
18-24 lat	33	49	18	129
25-34	36	49	14	164
35-44	38	44	18	141
45-54	36	46	18	164
55-64	34	45	21	131
65 lat i więcej	51	23	26	141
Miejsce zamieszkania				
Wies	39	35	26	324
Miasto do 20 tys.	45	44	11	118
20-100 tys.	38	49	13	172
101-500 tys.	34	48	19	135
501 tys.i więcej mieszk.	34	48	19	121
Wykształcenie				
Podstawowe	44	30	26	230
Zasadnicze zawodowe	41	41	18	223
Średnie	31	53	17	294
Wyższe	39	48	12	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	37	49	14	62
Prac.umysł.niż.szczebła	37	48	15	106
Pracownicy fiz.- umysł.	28	47	26	75
Robotnicy wykwalifikowani	35	54	10	82
Robotnicy niewykwalifik.	32	61	7	36
Rolnicy	51	25	24	41
Pracujący na własny rach.	20	66	14	24
Bierni zawodowo				
Renciści	37	38	24	79
Emeryci	44	33	23	194
Uczniowie i studenci	33	49	18	66
Bezrobotni	33	43	24	57
Gospodynie domowe i inni	55	28	16	47
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	27	58	15	118
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	44	42	14	89
sekt. pryw. poza rolnict.	31	53	16	176
prywatnym gosp. rolnym	45	32	23	42
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	39	47	14	56
301-500	31	57	12	111
501-900	44	36	19	170
901-1200	29	54	17	118
Powyżej 1200 zł	36	54	11	91
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	40	22	195
Średnie	37	41	22	365
Dobre	40	47	13	310
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	38	44	18	44
Raz w tygodniu	37	41	22	424
1-2 razy w miesiącu	45	35	20	152
Kilka razy w roku	32	54	13	172
W ogóle nie uczestniczy	41	45	14	77
Poglądy polityczne				
Lewica	36	52	12	119
Centrum	35	49	17	254
Prawica	42	44	14	284
Trudno powiedzieć	37	30	33	212